

Duurzaam Sparen en Beleggen 2015

Idealen en vermogen in beheer

Duurzaam Sparen en Beleggen 2015

Idealen en vermogen in beheer

Onderzoek door de VBDO
(Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling)

VBDO: David de Kruif en Frank Wagemans

For information:
Please contact Sigi Simons, PR and Communications
sigi.simons@vbdo.nl, +31 (0) 6 20 33 09 97

Utrecht, Nederland
20 november 2015

A research paper by VBDO
(Dutch Association of Investors for Sustainable Development)

Disclaimer
The contents, conclusions and recommendations of this report are the sole responsibility of the VBDO.

In samenwerking met sponsoren:

ABN·AMRO

ASN BANK
voor de wereld van morgen

ING The ING logo features a stylized orange lion.

Triodos Bank

Voorwoord VBDO

Voor u ligt het jaarlijkse overzicht van de particuliere markt voor duurzaam sparen en beleggen in Nederland. Het betreft het oudste onderzoek van de VBDO, dat we nu al voor het vijftiende jaar in ons twintigjarige bestaan uitvoeren.

In die vijftien jaar heeft duurzaam sparen en beleggen een gestage en gedegen groei doorgemaakt. Bijzonder dit jaar is dat het aanbod van spaar- en beleggingsproducten op twee fronten aan het verduurzamen is. Ten eerste door het grotere aanbod en groei van specifiek op duurzaamheid gerichte spaar- en beleggingsproducten. Ten tweede omdat ook in de 'reguliere' spaar- en beleggingsproducten stappen worden gezet om het aanbod te verduurzamen. Opvallend is verder de zeer sterke groei van het duurzaam vermogensbeheer.

Ondanks dit positieve nieuws is er ook een daling waar te nemen. Zo daalt het vermogen dat is geïnvesteerd in groene, fiscaal vrijgestelde, beleggingsproducten. Het herstel van de markt voor groene financiële producten is achtergebleven door

de vroegere onzekerheid over het behoud van de groenregeling en het algemene investeringsklimaat tijdens de crisis. In het licht van de milieudoelstellingen in het Energieakkoord is deze publiek-private samenwerking van groot belang en verdient voortdurende aandacht.

Door de sterke groei van de diverse producten binnen de duurzame spaar- en beleggingsmarkt komt er steeds meer behoefte aan informatie over de gehanteerde criteria en invulling hiervan. Door een betere vergelijkbaarheid kunnen consumenten dan een verantwoorde en weloverwogen keuze maken. Verschillende initiatieven, bijvoorbeeld de Transparency Code van Eurosif of labelling van duurzame beleggingsproducten, bieden goede kansen om de transparantie op dit vlak te vergroten.

Dit onderzoek was niet mogelijk geweest zonder onze sponsors. Ik wil ABN AMRO, ASN Bank, ING en Triodos Bank dan ook van harte danken voor hun ondersteuning.

Giuseppe van der Helm
Executive Director VBDO

Samenvatting en Conclusies

Jaarlijks onderzoekt de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) de samenstelling en grootte van de Nederlandse, particuliere markt voor duurzaam sparen en beleggen. Dit jaar is het onderzoek voor het vijftiende jaar op rij gedaan. Het onderzoek is ondersteund door sponsors ABN AMRO, ASN Bank, ING en Triodos Bank.

Groei duurzaam sparen en beleggen zet door

In 2014 groeide het door Nederlandse particulieren geplaatst vermogen in duurzame spaarproducten en beleggingsfondsen met 17,3% tot een omvang van 29 miljard euro. Deze duurzame spaar- en beleggingsmarkt groeide sneller dan de totale spaar- en beleggingsmarkt (3,3%). Het marktaandeel van duurzaam sparen en beleggen groeide dan ook in 2014 van 5,8% naar 6,6%.

Beleggen

De totale duurzame beleggingsmarkt is gegroeid met 39,8% naar een omvang van 13 miljard euro en een marktaandeel van 12%. Duurzaam beleggen via fondsen groeide sterk met 24,3% van 4,8 naar 6 miljard euro.

Groene producten

Groene, fiscaal vrijgestelde spaargelden en beleggingen lieten een krimp zien van 6,9% naar 4,3 miljard euro.

Sparen

Duurzaam sparen groeide gestaag door. In 2014 was er 3,7% groei, naar een totale marktgrootte van 16 miljard. Dit is groter dan de groei van 2,1% van de totale Nederlandse particuliere spaarmarkt. Het marktaandeel van duurzaam sparen klom licht van 4,7% naar 4,8% van de totale Nederlandse spaarmarkt, die een omvang heeft van 332,1 miljard euro.

Duurzaam sparen zet daarmee een jarenlange trend van een toenemend marktaandeel door. Tussen 2007 en 2014 is het marktaandeel van totaal duurzaam sparen dan ook toegenomen van 2,5% naar 4,8%.

Sterke groei duurzaam vermogensbeheer

Opmerkelijk is de stijging van het vermogen in duurzame mandaten bij de banken met een groei van 87,5% naar het totaal van 8,2 miljard euro is duurzaam beleggen een volwassen strategie binnen vermogensbeheer geworden.

Groei groen belegd vermogen blijft achter maar kent sterke groeiprognoze

Het belegd vermogen in groenfondsen en -obligaties is gekrompen in 2014 en het gespaard vermogen onder de groenregeling is nagenoeg stabiel gebleven. Het totale vermogen van Nederlandse particulieren in deze fiscaal vrijgestelde producten is gedaald met 6,9% tot 4,3 miljard euro.

Aan de interesse van klanten lijkt het niet te liggen. De onzekerheid over het behoud van groenregeling in de jaren 2010 tot 2012 heeft een drukkend effect gehad op het belegd vermogen tot aan 2014.

Het investeringsklimaat tijdens de financiële crisis heeft het herstel van deze markt belemmerd. Sinds de overheid de groenregeling bevestigd heeft, via het Energieakkoord duidelijke doelstellingen heeft gezet en de regeling verruimd gaat worden is de weg vrij voor groei van de groenregeling. Deze groeiprognoze wordt breed gedeeld.

Toenemende aandacht voor het meten van de maatschappelijke impact van beleggingen

Een belangrijke trend is het toenemende aantal beleggingsproducten die de maatschappelijk impact meten. Bijvoorbeeld via het in kaart brengen van de CO₂-uitstoot van beleggingen of het aanbieden van zogenaamde “Impact investing fondsen” die zich richten op het meten en vergroten van maatschappelijke impact.

Verduurzaming traditionele spaar- en beleggingsproducten

Een belangrijke trend is dat er door verschillende aanbieders van traditionele spaarproducten nieuwe initiatieven worden ontplooid om ook deze producten te verduurzamen.

Duurzaam beleggen & betere beleggingsbeslissingen

Verscheidene internationale studies van de Deutsche Bank, Morningstar en Oxford University tonen aan dat duurzaam beleggen niet onder hoeft te doen qua rendement. Zo kan het gebruik van niet-financiële data leiden tot meer gedegen risico-inschatting en daarmee tot betere beleggingsbeslissingen.

Quickfacts 2015

Duurzaam sparen en beleggen 2014 2013 Verschil

In miljard euro

Totaal sparen en beleggen	440,7	426,6	3,3%
Totaal sparen	332,1	325,3	2,1%
Totaal beleggen	108,6	101,3	7,2%
Totaal duurzaam sparen en beleggen	29,0	24,7	17,3%
Totaal duurzaam sparen	16,0	15,4	3,7%
Totaal duurzaam beleggen	13,0	9,3	39,8%

Waarvan

Groen sparen en beleggen	4,3	4,6	- 6,9%
Groen sparen	3,2	3,2	- 1,2%
Groen beleggen	1,1	1,4	- 20,3%

Duurzame fondsen en spaarproducten	18,8	17,0	10,5%
Duurzame spaarproducten	12,8	12,2	5,0%
Duurzame beleggingsfondsen	6,0	4,8	24,3%

Totaal duurzame mandaten	8,2	4,4	87,5%
Duurzame mandaten (beleggingsfondsen)	2,2	1,1	82,7%
Duurzame mandaten (individuele titels)	6,0	3,2	89,4%

% marktaandeel duurzaam sparen en beleggen	6,6%	5,8%	13,6%
% marktaandeel duurzaam sparen	4,8%	4,7%	1,6%
% marktaandeel duurzaam beleggen	12,0%	9,2%	30,3%

* Wegens afrondingsverschillen kunnen sommige afzonderlijke categorieën niet perfect optellen.

Executive Summary

The Dutch Association of Investors for Sustainable Development (VBDO) annually examines the composition and size of the Dutch private market for sustainable savings and investments. This year's report is the fifteenth edition and is financed by ABN AMRO, ASN Bank, ING and Triodos Bank.

Growth of sustainable market continues

The market of sustainable savings and investments has increased by 17,3% reaching a size of 29 billion Euros. The sustainable market has outpaced the conventional market of savings and investments, which has grown by 3,3%. Consequently, the market share of sustainable savings and investments increased from 5,8% to 6,6% in 2014.

Investments

The total market of sustainable investments amounts to 13 billion Euros, which implies a growth of 39,8%. This includes the increase in capital invested in sustainable funds, as this market has grown by 24,3% from 4,8 to 6 billion Euros.

Green Products

In contrast, savings and investments in green, tax-exempted funds and saving products have decreased by 6,9% from 4,6 to 4,3 billion Euros.

Savings

The market of sustainable savings continued its trend of growth in 2014. Sustainable savings increased by 3,7% to a total value of 16 billion Euros. This is larger than the conventional savings market, which has seen a smaller increase of 2,1%. The market share of sustainable savings increased in light of this from 4,7% to 4,8% of the total Dutch market of savings, which has a total value of 332,1 billion euro.

With this the market share of sustainable savings continues its trend of enlargement. In the period 2007 to 2014 the market share increased from 2,5% to 4,8% of the entire savings market.

Strong growth of sustainable asset management

Remarkable is the increase of the capital in sustainable investment mandates in banks. With a growth of 87,5% to 8,2 billion Euros, sustainable investment has become a mainstream strategy in discretionary asset management.

Growth of green investment products lags behind, prognoses point to strong growth

The total invested capital in green funds has declined in 2014 as the saved capital falling under the Green Fund Scheme has almost stabilized. The total amount of 'green' assets declined with 6,9% to 4,3 billion Euros in 2014. There appears no lack of interest amongst investors and savers. The uncertainty that surrounded the maintenance of the scheme between 2010 and

2012 has had an ongoing effect on total assets even in 2014. The investment climate during the financial crisis has burdened the recovery of this market. Since the governance re-affirmed the maintenance of the scheme, set environmental goals in the Energy Agreement and will be expanding the scope of the scheme, all the parameters for growth are in place for the coming years. The prognosis for growth in 'green' assets is shared widely.

Increasing attention for impact measurement of investments on society

An important trend is the increasing attention for impact measurement of investments on the environment and society, for example mapping the CO₂-emissions of investments.

Traditional financial products becoming more sustainable

An important trend is that new initiatives have been started by several suppliers of traditional saving products to make them more sustainable by applying a degree of responsible investment instrument to the whole line of saving and investment products.

Sustainable investment and better investment decisions

Several international studies of the Deutsche Bank, Morningstar and Oxford University show that sustainable investment does not need to show lower return on investments. Using non-financial data for example, can lead to more solid risk assessments and in this way can lead to better investment decisions.

Quickfacts 2015

Sustainable savings | investments 2014 2013 Difference

In billion Euros

Total savings and investments	440,7	426,6	3,3%
Total savings	332,1	325,3	2,1%
Total investments	108,6	101,3	7,2%
Total sustainable savings investments	29,0	24,7	17,3%
Total sustainable savings	16,0	15,4	3,7%
Total sustainable investments	13,0	9,3	39,8%

Break down;

Green savings and investments	4,3	4,6	- 6,9%
Green savings	3,2	3,2	- 1,2%
Green investments	1,1	1,4	- 20,3%

Sustainable funds and saving products	18,8	17,0	10,5%
Sustainable saving products	12,8	12,2	5,0%
Sustainable funds	6,0	4,8	24,3%

Total sustainable investment mandates	8,2	4,4	87,5%
Sustainable investment mandates (funds)	2,2	1,1	82,7%
Sustainable investment mandates (stocks)	6,0	3,2	89,4%

% market share sustainable savings and investments	6,6%	5,8%	13,6%
% market share sustainable savings	4,8%	4,7%	1,6%
% market share sustainable investments	12,0%	9,2%	30,3%

* Due to rounding differences some categories do not add up perfectly.

Inhoudsopgave

Voorwoord VBDO	4
Samenvatting en conclusies	5
Executive summary	7
Inhoudsopgave	9
1 INLEIDING	10
2 DUURZAAM BELEGGEN	11
2.1 Wat maakt een belegging duurzamer; instrumenten voor duurzaam beleggen	11
2.2 Maatschappelijk verantwoord, duurzaam en groen beleggen; wat zijn de verschillen?	12
2.3 Trends en nieuwe producten op de markt van duurzaam beleggen	13
2.4 Bewegingen in de markt voor duurzaam beleggen	14
3 DUURZAAM SPAREN	18
3.1 Maatschappelijk verantwoord, duurzaam en groen sparen; wat zijn de verschillen?	18
3.2 Bewegingen in de markt van duurzaam sparen	20
BIJLAGEN	21
1. Meegenomen beleggingsfondsen, spaarproducten en duurzame vermogensbeheerders	21
2. Onderzoeksmethodiek	22

1 Introductie duurzaam sparen en beleggen

Voor u ligt de vijftiende editie van het VBDO-onderzoek naar de ontwikkeling van duurzaam sparen en beleggen in Nederland. In dit onderzoek wordt de omvang van de markt voor duurzaam sparen en beleggen in Nederland onderzocht en wordt ingegaan op de belangrijkste trends op dit gebied.

Doel en inhoud

In dit rapport wordt op heldere wijze uitgelegd wat duurzaam sparen en beleggen is, welke trends er in het afgelopen jaar van belang zijn geweest en wordt de omvang en de samenstelling van de markt beschreven. Ook geven we een overzicht van de structuur van de markt en de duurzame spaar- en beleggingsproducten die aangeboden worden in Nederland.

Het rapport is als volgt ingedeeld. In hoofdstuk 2 wordt duurzaam beleggen gedefinieerd, besproken op welke wijze beleggingsfondsen invulling kunnen geven aan een duurzaam beleggingsbeleid en wordt de marktomvang weergegeven. Daarnaast komt de fiscale vrijstelling voor zogenaamde groenbeleggingen aan bod. Hoofdstuk 3 brengt de duurzame spaarmarkt en de investeringen die banken doen in kaart. De bijlagen beschrijven de methodologie van het onderzoek.

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door ABN AMRO, ASN Bank, ING en Triodos Bank. Het onderzoek is onafhankelijk in conclusie en methode.

Methodiek

Voor dit onderzoek heeft de VBDO de grote banken, als distributeurs van duurzame spaar- en beleggingsproducten, en de betrokken fondshuizen aangeschreven. Deze marktpartijen hebben zelf aangegeven hoeveel duurzaam gespaard of duurzaam belegd vermogen Nederlandse particulieren bij hen aanhouden. Daarnaast zijn er interviews met experts gehouden om te resultaten te duiden.

2 Duurzaam Beleggen

Bij duurzaam beleggen houdt een belegger naast het financieel rendement, ook rekening met sociale- en milieuaspecten. Zo wordt er bijvoorbeeld op gelet of bedrijven, waarin wordt belegd, hun CO₂-uitstoot beperken en fundamentele arbeidsrechten respecteren. Ook kan rekening gehouden worden met de effecten van een product op de samenleving.

Zo moeten duurzame beleggingsproducten de belegger bijvoorbeeld garanderen dat gelden niet worden belegd in de productie van tabak, wapens, schaliegas of andere omstreden producten en juist worden geïnvesteerd in de bedrijven die duurzaamheid hebben verweven in hun bedrijfsstrategie en -processen.

2.1 Wat maakt een belegging duurzamer; instrumenten voor duurzaam beleggen

Duurzame beleggingsfondsen onderscheiden zich van reguliere fondsen door het toepassen van twee of meer verschillende duurzaamheidsinstrumenten.

In het onderzoek onderscheiden we zes instrumenten en strategieën:

Uitsluiten: Het fonds belegt niet in bedrijven en activiteiten die het fonds controversieel acht in het kader van duurzaamheid. Bijvoorbeeld bedrijven die controversiële wapens produceren of die gebruik maken van kinder-arbeid, kunnen worden uitgesloten. Naast bedrijven kunnen ook landen worden uitgesloten.

Positieve selectie: Een ander instrument is de zogenaamde positieve selectie of 'best-in-class methode.' Daarbij belegt het fonds alleen in bedrijven die, binnen hun sector, het beste scoren op het gebied van duurzaamheid.

ESG-integratie: Een derde instrument is het meewegen van Environmental, Social and Governance (ESG)-criteria in de beleggingsbeslissing. Indien bijvoorbeeld een olie- en gasbedrijf onder de maat presteert op het gebied van gezondheid en veiligheid, vergroot dit het risico op ongelukken of schadeclaims en daarmee samengaan de koersdalingen. Het beleggingsfonds kan deze criteria dan meewegen in de investeringsbeslissing.

Stemmen: Het gebruik maken van het stemrecht op de aandeelhoudersvergaderingen is een instrument dat duurzame fondsen kunnen gebruiken. Bij een aandeelhoudersvergadering stemmen aandeelhouders over de goedkeuring van de jaarrekening of het aanstellen van bestuurders. Bij het stemmen neemt een duurzame aandeelhouder daarnaast ook sociale- en milieu aspecten mee in de overweging om voor of tegen een voorstel te stemmen. Ook kan de aandeelhouder zelf een voorstel te initiëren.

Engagement: Een fonds kan de dialoog aan gaan met een bedrijf over haar duurzaamheidsprestaties. Bijvoorbeeld wanneer een bedrijf niet goed zorgt voor het ecosysteem waarin het opereert, of discriminatie toepast bij de selectie van werknemers. Dit wordt ook wel 'engagement' genoemd en richt zich op een constructieve aanpak van deze onderwerpen.

Impact Investeren: Impact investeringen zijn investeringen, veelal buiten reguliere beursgenoteerde beleggen om, in bedrijven, organisaties en fondsen met de intentie meetbare, positieve sociale- en milieupact te genereren naast een financieel rendement. Voorbeelden zijn investeringen in schone energie, educatie en micro-financiering.

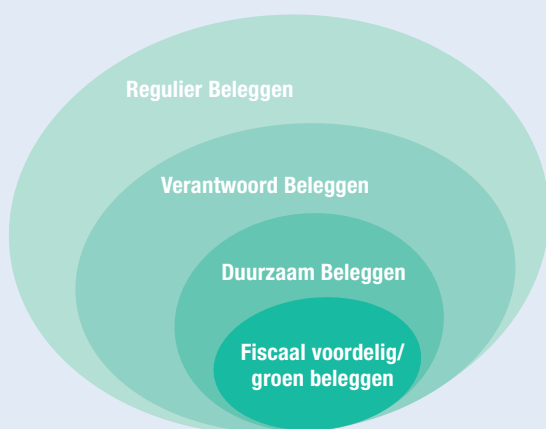
2.2 Maatschappelijk verantwoord, duurzaam en groen beleggen; wat zijn de verschillen?

Verduurzaming reguliere beleggingen: Maatschappelijke verantwoord beleggen

Op de Nederlandse spaar- en beleggingsmarkt is een breed gedragen ontwikkeling te zien waarbij minimeisen aan bedrijven op het gebied van duurzaamheid toegepast en steeds verhoogd worden. Beleggingen die hieraan onderhevig zijn worden gekenmerkt als *verantwoorde beleggingen*. Dit behelst dus een verduurzaming van het gehele aanbod aan beleggingsproducten. De gestelde minimeisen zijn vaak gebaseerd op onderdelen van de duurzaamheidsthema's uit het "Global Compact" van de Verenigde Naties en de "Principles of Responsible Investment". Een beperkt aantal uitsluitingen uit het beleggingsuniversum is in de regel het resultaat van een verantwoord beleggingsbeleid. Tevens vallen lichte vormen van duurzaam stembeleid en engagement hieronder.

Duurzaam beleggen: bevorderen duurzame bedrijvigheid

De VBDO verstaat onder *duurzaam* beleggen het combineren meerdere duurzame instrumenten. Beleggingsfondsen kunnen bijvoorbeeld actief proberen bedrijven te verduurzamen via gesprekken (engagement) en stembeleid. Ook impact investeringen vallen onder de brede noemer duurzaam beleggen;

Impact investeringen: beleggingen met een maatschappelijke impact

Impact investing is een vorm van duurzaam beleggen die snel in populariteit wint. Wat impact investing onderscheidt van andere vormen van duurzaam beleggen is dat er specifiek wordt gericht op het, aantoonbaar, behalen van een positief maatschappelijk effect.

Een fonds kan zich bijvoorbeeld richten op het bijdragen van een duurzame financiële sector voor alle lagen van de bevolking door het verstrekken van microkrediet of het verminderen van de CO₂-uitstoot door het investeren in duurzame energie.

Impact investing is de laatste jaren snel aan het groeien qua aanbod en qua belegd vermogen, met name onder institutionele beleggers. Zo groeide het belegd vermogen in impact investments door Europese institutionele beleggers tussen 2011 en 2013 met 131% van 8 miljard naar 20 miljard euro (Eurosif, 2014).

Ook onder pensioenfondsen is er sprake van een toenemende interesse voor impact investeren. 17 van de 50 grootste pensioenfondsen steekt geld in impact investments (VBDO, 2015).

De laatste jaren komen er steeds meer nieuwe impact investments fondsen op de markt beschikbaar die ook bereikbaar worden voor particulieren. Het aanbod varieert van micro-financiering, investeringen in duurzame energieprojecten tot zogenaamde "Green Bonds". Dit zijn leningen van bedrijven of overheden waarvan het geld specifiek wordt aangewend om duurzame projecten of initiatieven mogelijk te maken. Impact investment is een interessante optie voor particulieren die via hun beleggingen een specifiek maatschappelijk doel willen ondersteunen.

Groen beleggen: met belastingvoordeel groene projecten financieren

Groene beleggingen zijn beleggingen via fondsen in bedrijven die van de Nederlandse overheid een duurzame status hebben gekregen. Deze groene beleggingen kennen meestal een lager rendement, maar genieten fiscale vrijstelling waardoor ze financieel toch aantrekkelijk zijn. Deze groene beleggingen zijn een vorm van impact beleggen. Onderzoek heeft uitgewezen dat deze publiek-private samenwerking zorgt voor goedkopere financiering voor groenprojecten en de kosten voor de overheid zijn lager dan de milieuwinst die ermee gepaard gaat.¹

Groenregeling en fiscaal vrijgestelde spaar- en beleggingsproducten

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) voert de groenregeling uit en bepaalt welke projecten in aanmerking komen voor de groenstatus. De projecten die hiervoor in aanmerking komen bestrijken een breed spectrum aan diverse thema's:

- **Natuur:** de ontwikkeling en instandhouding van bos, de ontwikkeling van additioneel stedelijk groen en de ontwikkeling en instandhouding van natuur- en landschappelijke waarden.
- **Landbouw:** projecten die bijdragen aan verduurzaming van land en tuinbouw.
- **Groene grondstoffen:** verwerken van reststromen uit landbouw en natuurbeheer.
- **Terugwinning en hergebruik van grondstoffen:** bijvoorbeeld bij het ontmantelen van schepen of het afvangen en opslaan van CO₂.
- **Duurzame energie:** de productie van duurzame energie via bijvoorbeeld windenergie of aardwarmte.
- **Energiebesparing:** projecten die bijdragen aan energiebesparing zoals bijvoorbeeld warmte-koude opslag.
- **Duurzaam bouwen:** het bouwen of renoveren van huizen met als doel een zo laag mogelijk energiegebruik te halen.
- **Duurzame mobiliteit:** van het aanleggen van fietspaden tot het verminderen van uitstoot van de binnenvaart.
- **Duurzame waterketens:** projecten die helpen bij de retentie en zuivering van water.

Om in aanmerking te komen voor de fiscale regeling dient een beleggingsproduct minimaal 70% van het vermogen te hebben geïnvesteerd in bedrijven of projecten die de groenstatus hebben gekregen.

Binnen de door RVO goedgekeurde projecten maken banken ook nog hun eigen afwegingen op basis van financiële of duurzaamheidscriteria om te bepalen of een project in aanmerking voor financiering.

<http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/regeling-groen-projecten>

2.3 Ontwikkende producten op de markt van duurzaam beleggen

Duurzaam mandaat; duurzaam beleggen voor de klant door de bank

Al vanaf 50 euro kan een particulier de bank een mandaat geven om te beleggen, zogeheten discretionair vermogensbeheer. De bank belegt dan voor de klant, binnen afgesproken grenzen, naar eigen inzicht.

Banken bieden tegenwoordig ook duurzame mandaten aan, waarbij er verschillende instrumenten worden ingezet om rekening te houden met mens, maatschappij en milieu. Bijvoorbeeld door het opstellen van een beleggingsuniversum dat alleen is samengesteld uit duurzame fondsen en bedrijven. Enkele banken bieden tevens additionele diensten, zoals stemmen en engagement binnen de mandaten. Het onderzoek voor het vaststellen van een duurzaam universum kan intern bij de bank gebeuren of in samenwerking met andere duurzame banken gedaan worden. Ook kan de informatie over de duurzame prestaties van bedrijven worden ingekocht bij onafhankelijke derde partijen.

“Als vermogensbeheerder kan ABN AMRO een belangrijke invloed uitoefenen als het gaat om het verbeteren van verantwoord gedrag van bedrijven. Daar zijn wij dagelijks mee bezig”

Solange Rouschop, ABN AMRO

¹ G.E.A. (Geert) Warringa, M.R. (Maarten) Afman, M.J. (Martijn) Blom.
De duurzaamheidswinst en economische winst van de Regeling groenprojecten.

Duurzaam beleggen in trackers

De duurzame tracker vindt steeds meer zijn intrede in de Nederlandse markt. Trackers beleggen in aandelen of obligaties van bedrijven die in een bepaalde index zitten. Voor de selectie van bedrijven in een duurzame index, gelden specifieke duurzame selectiecriteria die door de indexsamensteller zijn gesteld. Bedrijven die de fundamentele/universele mensenrechten schenden of tabak produceren kunnen bijvoorbeeld worden uitgesloten. Ook positieve selectie kan een rol spelen bij het samenstellen van de index, waarbij de belegger in één product een gespreide blootstelling krijgt aan relatieve duurzame voorlopers.

Vervolgens wordt er door de beheerder van de tracker niet actief gehandeld, maar het ingelegde kapitaal over het, op duurzaamheid gescreende, beleggingsuniversum gespreid. In sommige gevallen wordt ook een duurzaam stembeleid of engagement uitgevoerd, veelal door een extern ingehuurd partij. De kosten voor een tracker liggen meestal lager dan een beleggingsfonds. Qua rendement probeert een tracker een vergelijkbaar resultaat te behalen als de benchmark.

"Duurzame trackers zijn nog schaars. Er zijn wel verantwoorde, met de ondertekening van de UNPRI en wapenuitsluitingen, maar dit gaat ons niet ver genoeg."

Henry van Heijster, ING

Alternatieve financieringsvormen: crowdfunding

De markt voor crowdfunding neemt de laatste jaren toe; in 2014 is er voor 63 miljoen euro geïnvesteerd in crowdfunding-projecten, een verdubbeling van de markt. Veel van deze projecten hebben een duurzaam of maatschappelijk karakter, te denken valt aan Lend-a-hand, een crowdfunding-site voor investeringen in het MKB in ontwikkelingslanden. Ook laten andere duurzame crowdfundingplatformen, zoals Oneplanetcrowd en Greencrowd, zien dat ook binnen deze wijze van beleggen consumenten aangeven duurzaamheid belangrijk te vinden. Momenteel bedraagt de totale Nederlandse crowdfunding minder dan 1% van het totaal aan sparen en beleggen door Nederlanders. Het is niet precies te achterhalen hoe groot gedeelte van de crowdfundingmarkt duurzaam is en daarom is dit niet meegenomen in de cijfers voor dit jaar.

2.4 Bewegingen in de markt voor duurzaam beleggen

De totale markt voor duurzaam beleggen door Nederlandse particulieren via beleggingsfondsen is in 2014 met 39,8% procent gegroeid van 9,3 naar 13 miljard euro. Binnen dit totaal zijn er echter opvallende verschillen te zien tussen de categorieën.

De krimp in groene, fiscaal vrijgestelde beleggingen, zet door met dit jaar een afname in geplaatst kapitaal van 20,3%. Verschillende redenen liggen hieraan ten grondslag, welke in hoofdstuk 3 verder worden behandeld in samenhang met groen sparen.

Duurzaam beleggen via beleggingsfondsen laat daarentegen een groei zien van 24,3%. Het marktaandeel voor het totaal aan duurzame beleggingen ten opzichte van de gehele markt voor beleggingen door particulieren in Nederland is daarmee gegroeid naar 12%. Het belegd vermogen via duurzame mandaten bij banken is het sterkst gegroeid met 87,5% naar in totaal 8,2 miljard.

Duurzaam beleggen vormt daarmee een steeds groter aandeel van de totale beleggingsmarkt. Daarnaast is er bij alle banken en aanbieders van beleggingsfondsen een verduurzaming waar te nemen van het reguliere aanbod.

Tabel 2.1: Duurzaam beleggen 2014

Duurzaam beleggen	2014	2013	Vershil
<i>In miljard euro</i>			
Totaal duurzaam beleggen	13,0	9,3	39,8%
Regulier duurzaam beleggen	6,0	4,8	24,3%
Groen beleggen	1,1	1,4	- 20,3%
Duurzame mandaten	8,2	4,4	87,5%
Belegd in individuele titels	6,0	3,2	89,4%
Belegd in fondsen*	2,2	1,2	82,7%
Totale markt beleggen	108,6	101,3	7,2%
% marktaandeel duurzaam beleggen	12,0%	9,2%	30,3%
Uitsplitsing regulier duurzaam beleggen			
Intrinsieke groei, markt 2013	0,9		
Nieuw meegenomen aanbod**	0,3		

* Wegens potentiële dubbelrekening buiten de totaalcijfers gehouden.

** Wegens afrondingsverschillen kunnen sommige afzonderlijke categorieën niet perfect optellen.

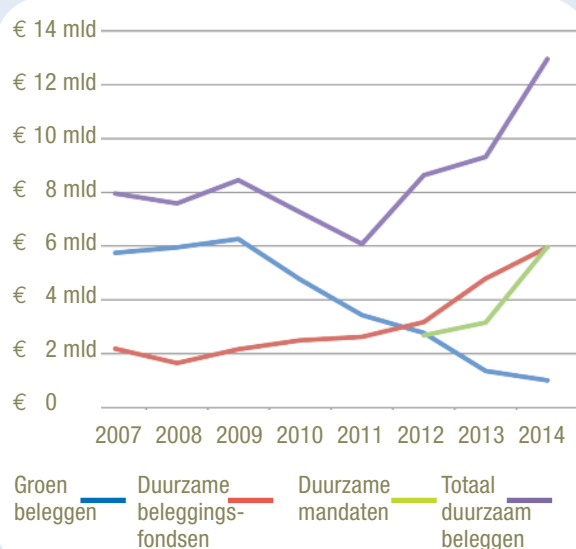
Reguliere duurzame beleggingen

De groei in 2014 van regulier duurzaam beleggen van 1,2 miljard euro, exclusief groen beleggen, is te verklaren door de volgende ontwikkelingen: allereerst is er meer kapitaal ingelegd in bestaande beleggingsfondsen en er is rendement behaald over het reeds ingelegde kapitaal. Bovendien is het aanbod van duurzame beleggingsfondsen in Nederland vergroot. Duidelijk onderscheid kan worden gemaakt tussen:

- **Intrinsieke groei:** in 2013 waren 73 beleggingsfondsen meegenomen in het onderzoek, als men kijkt naar het belegd vermogen in deze 73 fondsen dan bedraagt de groei 0,9 miljard euro. Dit is zowel rendement als instroom en behelst het merendeel van de groei van dit marktsegment (75% van de groei).
- **Nieuw meegenomen aanbod:** in de actualisering van lijst duurzame fondsen zijn er in totaal 6 nieuwe beleggingsfondsen meegenomen. In de nieuw meegenomen fondsen was in 2014 voor 0,3 miljard euro door Nederlandse particulieren belegd. (25% van de groei)

De historische ontwikkelingen van de markt voor duurzaam beleggen wordt getoond in onderstaande grafiek.

Grafiek 2.1 Historische ontwikkeling duurzaam beleggen (2007-2014) x 1 miljard euro

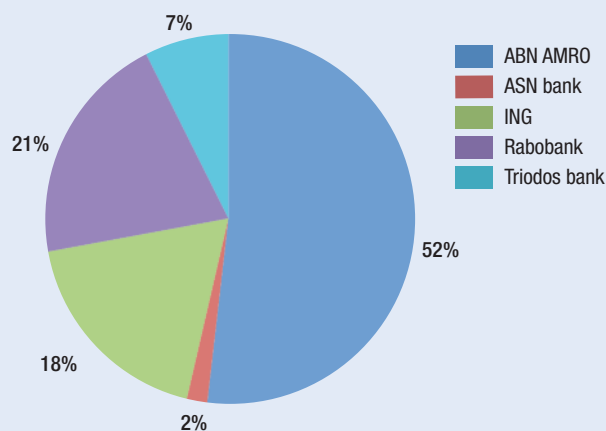
De groei in duurzame assets toont aan dat we al lang niet meer over een 'niche' kunnen spreken."

Vincent Triesschijs, ABN AMRO

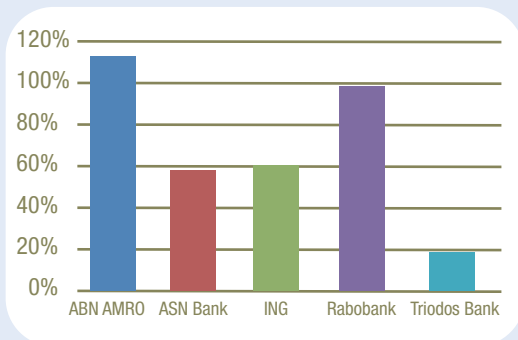
Duurzame mandaten en vermogensbeheer

Het belegd vermogen via duurzame mandaten is sterk toegenomen met 87,5% van 4,4 naar 8,2 miljard euro. Van dit totaal was 6,0 miljard euro belegd in individuele titels. 2,2 miljard euro van de duurzame mandaten was belegd in duurzame beleggingsfondsen. Om een potentiële dubbeltelling met beleggingsfondsen te voorkomen is dit bedrag uit de totale marktgrootte voor duurzaam beleggen gehouden.

Figuur 2.1: Marktaandelen duurzame mandaten (individuele titels en fondsen)

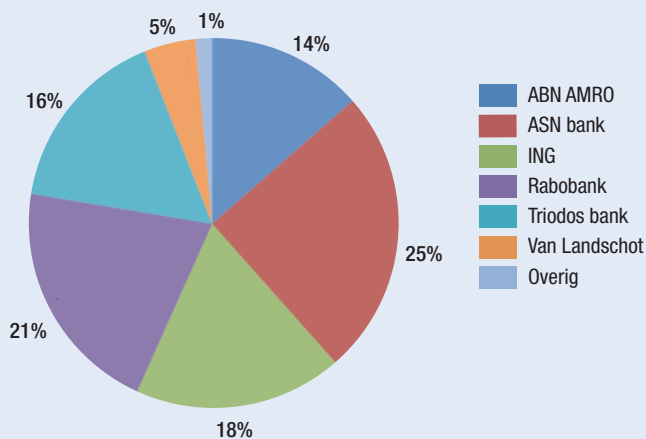
Figuur 2.2: Percentage groei duurzame mandaten 2013-2014 (fondsen en individuele titels)

Structuur van de markt

In Nederland worden de duurzame beleggingsfondsen gedistribueerd door 9 banken, te weten; ABN AMRO, ASN Bank, Rabobank, ING, Triodos Bank, Van Landschot/Kempens, SNS Bank, Aegon en Binck Bank. Figuur 2.2 geeft de marktaandelen van de verschillende distributeurs weer, de marktaandelen betreffen alleen de distributie van duurzame beleggingsfondsen.

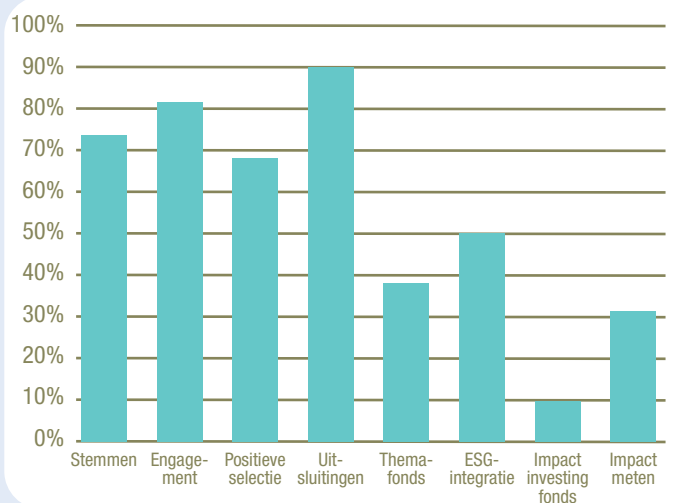
Figuur 2.2: Marktaandelen distributeurs fondsen

Toegepaste instrumenten beleggingsfondsen

Grafiek 2.3 laat zien welk percentage van de duurzame beleggingsfondsen, die in Nederland aan de particulier worden aangeboden, een specifiek instrument toepast in haar beleggingsbeleid.

Grafiek 2.3: Percentage fondsen dat instrument toepast

Uitsluitingen worden het meest toegepast. Stemmen, engagement en positieve selectie worden door een groot aantal beleggingsfondsen toegepast. Systematisch integreren van duurzaamheidsinformatie wordt door de helft van de fondsen toegepast. Beleggen in een duurzaam thema of impact investeren is nog beperkt beschikbaar voor particulieren die via fondsen beleggen. Opmerkelijk is dat reeds 33% van de beleggingsfondsen de milieu- en maatschappelijk impact van de beleggingen in kaart brengt.

Beleggingsfondsen vullen duurzaamheid dus op verschillende manieren in. Het is daarom verstandig dat de belegger zich goed informeert alvorens in een duurzaam fonds te gaan beleggen. Bestudering van het beleggingsbeleid en de toegepaste instrumenten past in deze voorbereiding. Het is ook een taak van aanbieders om volledige, begrijpelijke informatie te bieden hoe verschillende producten duurzaamheid in de beleggingen invullen.

"Inclusieve financiering in ontwikkelingslanden, hernieuwbare energie of bijvoorbeeld investeringen in kunst en cultuur. De duurzame belegger kan kijken waar hij zich verbonden mee voelt en daar dan met de beleggingen richting aan geven."

Marilou van Golstein Brouwers, Triodos Bank

Duurzame beleggen: een dubbel rendement?

Zowel particulieren als professionals wordt vaak de vraag gesteld wat de impact van duurzaam beleggen is op het rendement. Aangezien duurzaam beleggen op verschillende manieren vorm kan worden gegeven, van uitsluitingen tot impact investering, is de beantwoording van deze vraag erg afhankelijk van de gekozen strategieën en de beleggings-portfolio. Er is een aantal studies uitgevoerd, hieronder kort samengevat, die een overtuigend 'ja' antwoorden op de vraag of duurzaam beleggen tenminste een zelfde, of zelfs een positief effect heeft op het rendement:

- **Deutsche Bank** concludeert op basis van een meta-studie dat 100% van de onderzoeken stellen dat bedrijven met een hoge score op het gebied van duurzaam ondernemen het ook beter doen op financieel gebied. Wat betreft de financiële prestaties van duurzame fondsen stelt 88% van de studies dat deze hetzelfde zijn of leveren de studies geen eenduidig antwoord. De Deutsche Bank voegt daar aan toe dat deze studies duidelijk stellen dat duurzame fondsen het niet slechter doen dan reguliere fondsen.
- **Morningstar** heeft herhaaldelijk onderzoek gedaan naar de relatie tussen rendement en duurzaam beleggen. Één onderzoek geeft aan dat de kostenratio's hoger kunnen zijn door het duurzaamheidsonderzoek. Hun meest recente onderzoek heeft als belangrijke uitkomst dat duurzame fondsen in het algemeen een hoger aantal sterren behaalt, een door Morningstar gebruikte methodologie om de kwaliteit van fondsen te meten. Er blijkt dat de duurzame fondsen qua financieel rendement niet onderdoen voor niet duurzame fondsen.
- **Oxford University en Arabesque Partners** hebben een uitgebreid onderzoek gedaan naar de relatie tussen duurzaamheid en financiële prestaties. In dit onderzoek komt naar voren dat 80% van de bestaande studies aangeeft dat goede duurzaamheidsprestaties een positief effect hebben op aandelenprijzen.

Hoe beïnvloedt duurzaamheid de prestaties van beleggingen?

Op diverse manieren heeft duurzaamheidsinformatie invloed op de prestaties van de beleggingen en onderliggende bedrijven. De stelling, dat het bestuderen van zowel de financiële als niet-financiële informatie van bedrijven een grondiger analyse oplevert en dus leidt tot betere beleggingen, wordt steeds meer geaccepteerd.

- Bedrijven met een ondermaats veiligheids- en risicomanagement lopen een groter risico op incidenten en ongevallen. Het vroegtijdig signaleren van deze situatie kan risico's in een portefeuille verminderen.
- Toenemende waterschaarste door bevolkingsgroei en klimaatverandering kunnen de kosten verhogen voor waterintensieve sectoren. Een langetermijnvisie op duurzaamheidstrends kan beleggingen zo positioneren dat deze openstaat voor de kansen van morgen.
- Door het voeren van een sterk milieubeleid kan een bedrijf het gebruik van grondstoffen verminderen, besparen op heffingen en daarmee de winstgevendheid vergroten.
- Het onderzoek naar niet-financiële beleggingsinformatie vereist wel extra kosten.

Het dient wel opgemerkt te worden dat sommige duurzame beleggingsfondsen bewust een deel van hun rendement inzetten voor het vergroten van de maatschappelijke en milieu-impact.

"Wij zien dat een positieve impact en een goed financieel rendement vaak samen gaan. Zeker op de lange termijn hoeft er geen sprake te zijn van een trade-off."

Niet duurzame bedrijven zullen naar verwachting vaker een negatief rendement gaan laten zien."

Marilou van Golstein Brouwers, Triodos Bank

"Ook vanuit een puur rationeel beleggingsperspectief zijn duurzame keuzes verstandige keuzes."

Solange Rouschop, ABN AMRO

3 Duurzaam Sparen

Waarvan betaalt de bank de rente op spaartegoeden? Hoe zet de bank het toevertrouwd kapitaal uit in de maatschappij? Deze vragen staan centraal bij duurzaam sparen. Een duurzaam spaarproduct garandeert de klant bijvoorbeeld dat zijn spaargelden niet worden gebruikt om bedrijven die arbeidsrechten schenden te financieren, maar specifiek worden aangewend voor investeringen met een meerwaarde voor mens en milieu.

Waarin wordt spaargeld in het algemeen geïnvesteerd?

Banken investeren de toevertrouwde middelen van klanten in verschillende categorieën, waaronder:

- Hypotheken
- Consumptieve kredieten
- Leningen aan het bedrijfsleven en projecten
- Staatsobligaties

Elke categorie kent weer zijn eigen manieren om duurzaamheid te integreren. Zo kan een bank ervoor kiezen om:

- Bedrijven of landen die slecht scoren op duurzaamheidscriteria te weren.
- Juist te investeren in bedrijven en projecten die verduurzaming mogelijk maken.
- Bedrijven en consumenten waaraan geleend wordt te helpen en te stimuleren om te verduurzamen. Zo kan een bedrijf dat een krediet neemt geadviseerd worden over hoe het bedrijf verder kan verduurzamen.

De gebruikte methodes en gekozen insteek verschillen per aanbieder. Als consument is het daarom goed om je hierin te verdiepen bij de keuze tussen de diverse spaarproducten.

"Er zit niet veel veranderingskracht in investeren in staatsobligaties. Maar als bank moet je garant staan voor het spaargeld en dus een deel liquide middelen hebben zoals staatsobligaties. Binnen wat moet hebben we een uitgebreid selectieproces voor de duurzaamste staatsobligaties"

Piet Sprengers, ASN bank

3.1 Duurzaam sparen, groen sparen en verduurzaming regulier sparen; wat zijn de verschillen?

Ook binnen reguliere, niet als duurzaam op de markt gezette spaarproducten, kunnen banken stappen zetten om het spaarproduct te verduurzamen. Zo kan de bank een minimale ondergrens hanteren waaraan de uitzettingen van de spaargelden moeten voldoen. Bijvoorbeeld door te screenen of bedrijven of projecten waaraan geld wordt geleend te screenen op het voldoen aan de 'VN Global Compact', het niet produceren van controversiële wapens en het voldoen aan eigen richtlijnen.

Voorbeelden verduurzaming reguliere spaarproducten

Duurzame klantfoto

De Rabobank is gestart met het maken van een zogenaamde 'klantfoto' bij wat grotere klanten. Doel van deze klantfoto is om klanten inzicht te geven in hun duurzaamheidsprestaties ten opzichte van collega's in de sector. Daarnaast worden de klanten gestimuleerd zich te verduurzamen en worden hierbij gericht ondersteund.

<https://www.rabobank.com/nl/images/201412SamenduurzaamsterkerNL.pdf>

Uitsluiten van winning van fossiele brandstoffen in kwetsbare gebieden

ABN AMRO heeft op het thema energie specifiek beleid geformuleerd waarin de winning van olie in poolgebied en teerzanden wordt uitgesloten van financiering.

<https://www.abnamro.com/en/sustainable-banking/policy-and-reporting/sector-specific-policy/energy.html>

Ook heeft ABN AMRO bankbrede verklaringen afgelegd voor het respecteren van mensenrechten en het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen via de eigen bedrijfsvoering en indirect via het financieren van hernieuwbare energie.

Donatiesparen voor Unicef

ING heeft een spaarproduct op de markt gebracht waarbij een percentage van het toevertrouwd geld gedoneerd wordt aan Unicef om kinderen een betere toekomst te geven.

<https://www.ing.nl/particulier/sparen/sparen-met-variabele-rente/spaarrekening-voor-unicef/index.html>

"Voor al onze reguliere uitzettingen hebben wij een Environmental and Social Risk policy. Op basis hiervan wordt er per bedrijf gekeken of ING erin wil investeren. Dat beleid ontwikkeld zich steeds verder."

Jochen Harkema, ING

Duurzaam sparen

Duurzaam sparen betreft spaarproducten die zich richten op het duurzaam uitzetten van gelden en ook als zodanig in de markt worden gezet. De bank investeert de toevertrouwde middelen bijvoorbeeld in windmolens, microfinanciering, eerlijke handel of de zorg en sluit bepaalde activiteiten uit, zoals fossiele brandstoffen en wapenhandel. Daarnaast wordt een deel van het geld geïnvesteerd in vastrentende waarden, zoals staatsobligaties en hypotheek.

Banken en CO₂-uitstoot

ASN Bank

Klimaatverandering en de daarmee gepaard gaande leefkwaliteit van de mens heeft de ASN bank ertoe gezet om het doel te stellen om in 2030 volledig klimaatneutraal te bankieren. De uitstoot en de verminderingen van broeikasgassen, voortkomend uit alle financieringen en beleggingen van de bank, zullen dan gelijk moeten zijn. Om dit te kunnen meten is een meetmethode ontwikkeld die inzicht geeft in de CO₂-uitstoot gerelateerd aan de investeringen, beleggingen en financieringen van de ASN bank. Deze methode is vrij beschikbaar gemaakt zodat deze ook door andere financiële instellingen toegepast kan worden:

http://www.ecofys.com/files/files/4501704_asn_carbon-profit-and-loss-methodology-v5.pdf

<http://www.asnbank.nl/algemeen/duurzaamheid/duurzaamheidsbeleid/klimaat/klimaatneutraal-in-2030.html>

"De fossiele sector is een sunset industrie. Die bestaat niet meer in 2050"

Piet Sprengers, ASN Bank

Triodos Bank

Triodos biedt een hypotheek aan waar de rentepercentages gekoppeld zijn aan de energiezuinigheid van de woning. Door additionele maatregelen te nemen en het energielabel te verbeteren komen klanten daarmee in aanmerking voor lagere rentepercentages. Doel van deze hypotheekvorm is om huiseigenaren te stimuleren om hun huis energiezuiniger te maken.

<https://www.triodos.nl/nl/particulieren/hypotheek/>

Groensparen; sparen met fiscale vrijstelling

Groen sparen doet men bij een groenbank of via een groen spaarproduct van een bank. Groenbanken zijn veelal dochterondernemingen van de bekende Nederlandse banken en investeren minimaal 70% van hun kapitaal in door de overheid goedgekeurde projecten of bedrijven.

Groen sparen kent een fiscale vrijstelling ter compensatie van relatief lage rentestanden. Deze lage rentestanden hebben als doel de financiering voor duurzame projecten goedkoper te maken en hiermee duurzame bedrijvigheid te stimuleren.

Donatiesparen; charitatief gebruik van ontvangen rente

Wanneer (een deel van de) rente op de spaargelden geschonken wordt aan goed doel, wordt dit door de VBDO benoemd als donatiesparen. Donatiesparen kan een extra maatschappelijke impact bewerkstelligen als het bovenop een duurzaam investeringsbeleid van de betreffende bank wordt gedaan.

Een aantal banken bieden spaarproducten aan die automatisch een (deel) van de rente aan een van de maatschappelijke partners van de bank wordt geschonken. Donatiesparen wordt in dit rapport niet kwantitatief geduid.

3.2 Bewegingen in de markt voor duurzaam sparen

De totale markt voor duurzaam sparen is in 2014 gegroeid met 3,8% van 15,4 naar 16 miljard euro. Het marktaandeel van duurzaam sparen ten opzichte van de totale Nederlandse spaarmarkt is gegroeid van 4,7% naar 4,8%.

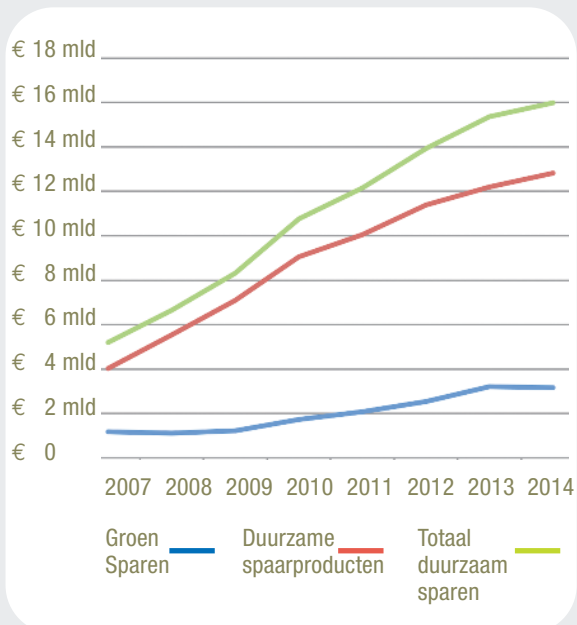
De submarkt voor groen sparen, met fiscale vrijstelling, is licht gekrompen met 1,2% naar een totaal van 3,2 miljard euro. Regulier duurzaam sparen, dat is exclusief groensparen, is gegroeid met 5,1% tot 12,8 miljard.

Tabel 3.1 Duurzaam sparen in 2014

Duurzaam sparen	2014	2013	Vershil
<i>In miljard euro</i>			
Totaal duurzaam sparen	16,0	15,4	3,7%
Groen sparen	3,2	3,2	- 1,2%
Regulier duurzaam sparen	12,8	12,2	5,0%
Totaal sparen	332,1	325,3	2,1%
% marktaandeel duurzaam sparen	4,8%	4,7%	1,6%

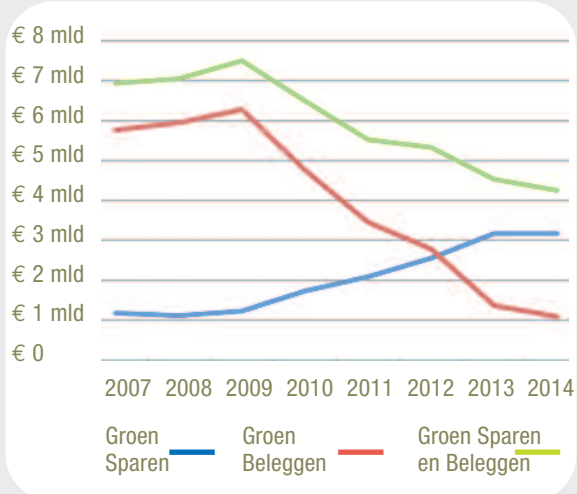
De ontwikkelingen van de markt voor duurzaam sparen in de periode 2007-2014 wordt getoond in grafiek 3.1;

Grafiek 3.1 Langetermijntrend duurzaam sparen (2007-2014)
x 1 miljard euro

Grafiek 3.2 toont de krimp die groene, fiscaal vrijgestelde, spaar- en beleggingsmarkt de laatste jaren heeft doorgemaakt.

Grafiek 3.2: Langetermijntrend groen sparen en beleggen (2007-2014) x 1 miljard euro

Na overleg met de banken en andere experts komen de volgende punten naar voren die de trend duiden:

- De *interesse van spaarders en beleggers* naar groene producten is groot genoeg. Er is soms bij banken een inlegstop geweest.
- De *onzekerheden* rondom de afbouw van de fiscale voordelen in de groenregeling heeft voor krimp gezorgd. Zo zijn tijdelijk beleggers en spaarders terughoudender geweest om groene financiële producten af te nemen. Deze trend is waar te nemen tussen 2010 en 2012.² De geringe investeringen in die periode drukken de totale investeringen die in 2014 uitstaan.

"Het is van belang dat de overheid een consistent beleid voert. Onzekerheid heeft een directe invloed op de interesse van spaarders en beleggers. De overheid heeft bevestigd dat de regeling blijft, dat helpt."

Marilou van Golstein Brouwers, Triodos Bank

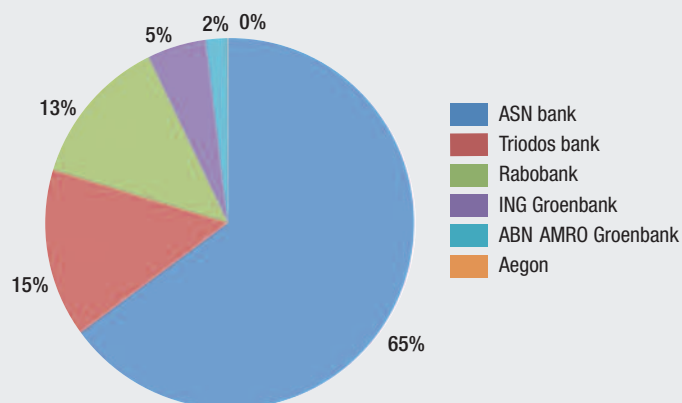
- De *financiële crisis* heeft voor een economisch klimaat gezorgd waarin het herstel van investeringen in de brede zin bemoeilijkt werd. Ook de investeringen in groene bedrijven en projecten hebben hieronder geleden en het herstel van de markt voor groene financiële producten belemmerd.
- Er wordt een *duidelijke groeiprognoze* voor eind 2015 en 2016 geuit, door meerdere aanbieders van de groene producten en de RVO, qua het totaal geïnvesteerd kapitaal dat onder de groenregeling valt. Onder meer de consolidatie van de groenregeling, het lenteakkoord uit 2012 en het energieakkoord uit 2015 zouden hieraan bijdragen.

Uit contact met de RVO blijkt dat er inmiddels in 2015 een stabilisatie heeft plaatsgevonden van de totale investeringen.

Structuur van de markt

In Nederland worden de duurzame spaarproducten aangeboden door 6 distributeurs, te weten; ABN AMRO Groenbank, ASN Bank, Rabo Groenbank, ING Groenbank, Triodos Bank en Aegon. In grafiek 3.3 zijn de marktaandelen van de verschillende distributeurs van duurzame spaarproducten aan Nederlandse particulieren te zien;

Grafiek 3.3: Marktaandelen duurzaam sparen 2014

"De groenregeling levert al jarenlang een belangrijke bijdrage aan de milieudoelstellingen van Nederland. We moeten zuinig zijn op deze publiek-private samenwerking, die eenvoudigweg goed in elkaar steekt."

Huub Keulen, Rabo Groenbank

⁴ De algemene rekenkamer 'Versobering heffingskorting groen beleggen', 2 september 2014

Bijlage 1

Meegenomen beleggingsfondsen

Duurzame beleggingsfondsen

Aberdeen Global Responsible World Equity
AEGON Duurzaam Index Aandelenfonds
ABN AMRO Sustainable Global Equity Fund
Allianz Duurzaam Wereld Fonds
Annexum Dutch Microfund
ASN Duurzaam Aandelenfonds
ASN Duurzaam Milieu & Waterfonds
ASN Duurzaam Mixfonds
ASN Duurzaam Novib Microkredietfonds
ASN Duurzaam Obligatiefonds
ASN Duurzaam Small & Midcap Fonds
Blackrock New Energy Fund EUR
BNP Paribas Aqua
BNP Paribas Sustainable Active Allocation
Candriam Emerging Markets Equities Fund
Candriam Sustainable Euro Bond Fund
Candriam Sustainable Euro Corporate Bonds
Candriam Sustainable North America
Candriam Sustainable Pacific Equity Fund
Credit Suisse ING SRI Index Fund
Delta Lloyd Global Fund
Double Dividend Equity Fund
Double Dividend Property Fund
F&C Responsible Global Equity Fund
NN Duurzaam Aandelenfonds
NN Euro Credit Sustainable Fund
iShares Dow Jones Europe Sustainability Screened
iShares Dow Jones Eurozone Sustainability Screened
iShares Dow Jones Global Sustainability Screened
iShares Global Clean Energy
Kempen Euro Sustainable Credit Fund
Kempen Sustainable Smallcap Fund
Kempen Sustainable Equity Fund
Lombard Odier Generation Global Equity Fund
Oikocredit Nederland Fonds
Parvest Global Environment Fund
Parvest Green Tigers
Pictet-Water-P-Eur
PIMCO Socially Responsible Emerging Markets Bond Fund
Pioneer Global Ecology Equity Fund
RBS Zonne-energie Certificaat
Robeco Clean Tech Certificaat
RobecoSAM Smart Energy Fund
RobecoSAM Smart Materials Fund
RobecoSAM Sustainable Agribusiness Equities
RobecoSAM Sustainable Global Smallcap
RobecoSAM Sustainable European Equities
RobecoSAM Sustainable Global Equity Fund
RobecoSAM Sustainable Healthy Living Fund
RobecoSAM Sustainable Water Fund N EUR
JSS New Power
JSS OekoSar Equity Global
JSS SRI Real Estate Equity Fund
JSS Sustainable Bond EUR
JSS Sustainable Equity - Global P EUR
JSS Sustainable Global Emerging Markets Equity Fund
Regionaal Duurzaam 1
Schroder Global Climate Change Fund
SNS Wereld Aandelenfonds
Sparinvest Ethical Global Value Bond Fund
Sparinvest Ethical High Yield Value Bond Fund
Sparinvest SICAV Ethical Emerging Markets Value
Theodoor Gilissen Sustainable World Index Fund
Theodoor Gilissen Sustainable Europe Index Fund
Theodoor Gilissen Sustainable North America Index Fund
Think Sustainable World ETF
Triodos Cultuurfonds
Triodos Fair Share Fund
Triodos Microfinance Fund
Triodos Sustainable Bond Fund
Triodos Renewables Europe Fund
Triodos Sustainable Equity Fund
Triodos Sustainable Mixed Fund
Triodos Sustainable Pioneer Fund
Triodos Vastgoedfondsen
UBS MSCI World Socially Responsible ETF
Vontobel New Power

Groene Beleggingsfondsen

ASN Groenprojectenfonds
Triodos Groenfonds
Rabobank Groen Obligaties
ABN AMRO Groenbankbrieven

Meegenomen, als duurzaam in de markt gezette spaarproducten

Duurzaam sparen

ASN Bank
Triodos Bank
Aegon Eneco Bronsparen

Groen sparen

ABN AMRO Groenbank
ING Groenbank
Rabo Groenbank

Bijlage 2

Onderzoeksmethodiek

Doel van het onderzoek

Dit onderzoek heeft als doel professionals in de sector en particuliere en institutionele beleggers meer inzicht te geven in de duurzame Nederlandse spaar- en beleggingsmarkt. De beschrijving van de markt geeft inzicht in welke partijen er actief in zijn en hoe groot de markt is, zowel absoluut als relatief aan de totale spaar- en beleggingsmarkt. Particuliere beleggers kunnen op basis van dit onderzoek besluiten hun gelden duurzaam te sparen of te beleggen. Voor institutionele partijen is het interessant om te zien hoe dit deel van de markt zich ontwikkelt. Het rapport geeft bovendien een overzicht van de trends in duurzaam sparen en beleggen over meerdere jaren.

Onderzoeksperiode

De periode van onderzoek beslaat het jaar 2014. De VBDO heeft een overzicht van de Nederlandse particuliere markt voor duurzaam sparen en beleggen gemaakt per 31 december 2014. De resultaten uit dit onderzoek zijn vergeleken met de resultaten die zijn voortgekomen uit het onderzoek van vorig jaar. De data-analyse vond plaats tussen augustus en november 2015.

Op basis van gegevens van eerdere onderzoeken kunnen ook trends over langere periodes, tot aan 2007, in kaart gebracht worden. Een historische analyse die verder terug gaat dan 2007 is door hercategorisatie niet accuraat mogelijk.

Omvang van de markt

Alle duurzame spaar- en beleggingsproducten van alle aanbieders aan Nederlandse particulieren vormen samen de duurzame spaar- en beleggingsmarkt. Hieronder volgt een beschrijving van de dataverzameling alsmede van de analyse ervan.

Data en analyse van duurzaam beleggen

De marktgrootte is berekend door groene, fiscaal vrijgestelde beleggingen, belegd vermogen in duurzame beleggingsfondsen en beleggingen in individuele titels via duurzame mandaten bij elkaar op te tellen.

De VBDO heeft een lijst opgesteld met alle haar bekende duurzame beleggingsfondsen, zoals in eerdere onderzoeken meegenomen. Deze lijst van beleggingsfondsen is geactualiseerd tot aan het eind van 2014. Er zijn een aantal nieuwe duurzame beleggingsproducten aan de lijst toegevoegd en waar nodig

is in de analyse onderscheid gemaakt welk deel van de marktgroei deze nieuwe beleggingsproducten betreft.

De lijst met beleggingsfondsen is naar zowel betreffende fondshuizen als naar de in Nederland actieve, grote distributeurs gestuurd. Hen is gevraagd het door Nederlandse particuliere belegde vermogen in deze fondsen op te geven.

Belegd vermogen in duurzame beleggingsfondsen is berekend op basis van de data aangeleverd door de fondshuizen. Dit is in lijn met de voorgaande onderzoeken van de VBDO. Fondshuizen hebben de fondstotalen opgegeven tezamen met het percentage Nederlandse particuliere beleggers daarin. Om de totaalmarkt te berekenen zijn de fondstotalen gewogen naar het opgegeven aandeel Nederlandse particuliere beleggers en zijn de gewogen bedragen bij elkaar opgeteld.

- Indien de fondshuizen geen gegevens van het aandeel Nederlandse particuliere beleggers hebben aangeleverd zijn de beleggingen in deze fondsen berekend met de door distributeurs aangeleverde cijfers. Wanneer distributeurs konden aangeven welk bedrag zij hadden ingelegd namens Nederlandse particulieren dan zijn deze bedragen meegeteld. Deze aanpak resulteert in een minimale ondergrens waarvan de VBDO zeker is dat het Nederlands particulier belegd vermogen is. Dit betreft dus een onderschatting van de markt.
- De cijfers zijn aangeleverd door betrokken partijen aan de VBDO. Ondanks onze beste uitleg aan de aanleverende partijen, kan het zijn dat in de data vermogen van een aantal stichtingen en verenigingen zitten. Dit betreft een mogelijke overschatting van de markt.
- Beleggingsfondsen die geen Nederlands particulier kapitaal in hun balans hadden zijn van de lijst meegenomen fondsen verwijderd.

Dit jaar wordt voor het eerst ook duurzame mandaten kwantitatief geïntegreerd. Distributeurs van mandaten zijn om de gegevens van 2013 en 2014 gevraagd. Om dubbeltellingen te voorkomen is het belegde vermogen in individuele titels en beleggingsfondsen van elkaar gescheiden weergegeven, slechts de beleggingen in individuele titels zijn in de marktgrootte opgenomen. Niet alle vermogensbeheerders/aanbieders van duurzame mandaten hebben hun gegevens hierover aangeleverd. Het is dus ook een onderschatting. De mandaten zijn gebaseerd op de cijfers, zoals aangeleverd door distributeurs.

De groei (of krimp) van de duurzame beleggingsmarkt wordt bepaald door de omvang van de markt in 2014 af te zetten tegen de omvang in 2013. De totale Nederlandse particuliere beleggingsmarkt (duurzaam en niet-duurzaam) wordt ieder kwartaal gepubliceerd door De Nederlandsche Bank (DNB). Hiervoor is tabel 11.1 gebruikt. Dit cijfer wordt gebruikt om het marktaandeel van duurzaam beleggen te bepalen. Door de omvang van de duurzame beleggingsmarkt te delen door die van de totale beleggingsmarkt berekenen we het marktaandeel.

Zoals beschreven in hoofdstuk 2 is er een nieuwe trend waar te nemen waarbij aanbieders van beleggingsproducten zogenoemde 'verantwoorde producten' aanbieden. In tegenstelling tot producten in de categorie duurzaam beleggen worden deze 'verantwoorde' producten in dit rapport niet gekwantificeerd. De reden daarvoor is dat de definities die worden gehanteerd voor 'verantwoord beleggen' van elkaar verschillen en zodoende is de marktomvang hiervan niet te berekenen.

Data en analyse van duurzaam sparen

Om de data met betrekking tot duurzaam sparen te verkrijgen, is er een lijst met (de bij de VBDO bekende) spaarproducten opgesteld die expliciet als duurzaam in de markt worden gezet. De VBDO heeft aanbieders van deze spaarproducten gevraagd om aan te geven wat het balanstotaal is van hun duurzame spaarproduct(en) op 31 december 2014. Alle aanbieders van duurzame spaarproducten aan Nederlandse particulieren uit onze lijst hebben gereageerd.

Om de lijst van duurzame spaarproducten te actualiseren, is de respondenten tevens gevraagd om ook nieuwe producten aan te melden, voor zover bij hen bekend. De groei (of krimp) van deze markt wordt bepaald door de omvang van de markt in 2014 af te zetten tegen de omvang van de markt in 2013.

Om het marktaandeel van deze markt te berekenen zijn bij de DNB de spaartegoeden van huishoudens opgevraagd. Hiervoor is tabel 11.1 gebruikt. Dit cijfer geeft de totale spaar- en beleggingsmarkt in Nederland weer (duurzaam en niet-duurzaam gecombineerd). Het marktaandeel wordt bepaald door de grootte van de duurzame spaarmarkt te delen door de grootte van de totale spaarmarkt.

Zoals beschreven in hoofdstuk 3 is er een nieuwe trend waar te nemen waarbij aanbieders initiatieven ondernemen om reguliere spaarproducten te verduurzamen. In tegenstelling tot producten in de categorie duurzaam sparen worden deze producten in dit rapport niet gekwantificeerd. De reden daarvoor is dat de methodes en initiatieven om reguliere spaarproducten te verduurzamen teveel van elkaar verschillen en zodoende is de marktomvang hiervan niet te berekenen. Aangezien dit wel een belangrijke trend behelst zijn de ontwikkelingen echter wel kwalitatief geduid op basis van interviews en literatuuronderzoek.

Duurzaam sparen en beleggen

Door de omvang van de markten voor duurzaam sparen en duurzaam beleggen bij elkaar op te tellen, wordt de omvang bepaald van de markt voor duurzaam sparen en beleggen. Het marktaandeel daarvan wordt bepaald door deze af te zetten tegen de totale markt van sparen en beleggen in Nederland.

VBDO (Dutch Association of Investors for Sustainable Development)
www.vbdo.nl | www.duurzaamaandeel.nl | www.goed-geld.nl | www.eurosif.org | www.meerdoenmetjepensioen.nl

Pieterstraat 11, 3512 JT Utrecht, T +31 (0) 30 234 00 31, the Netherlands, info@vbdo.nl